Bilaga 6

Rapport - System för övervakning, kontroll och sanktioner för jordbrukarstöden och gårdsförvaltning

Sammanfattning

Jordbruksverket har av regeringen fått i uppdrag att lämna förslag på möjliga förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för jordbrukarstöden och gårdsförvaltning utifrån EU-kommissionens (hädanefter kommissionen) förslag till NRP-förordning[1]. Utgångspunkten för förslagen ska vara förenkling för stödmottagare och myndigheter samt att bidra till en ändamålsenlig och effektiv förvaltning av GJP, som lever upp till de krav som ställs på hanteringen av EU-medel.

Förslagen som presenteras i den här rapporten har utgått från kommissionens förordningsförslag från den 16 juli 2025. Om regelverk ändras eller tillkommer kan Jordbruksverket behöva se över sina ställningstaganden i rapporten.

NRP-förordningens föreslagna krav

För jordbrukarstöden är det upp till medlemsstaterna att utforma hur kontroll- och sanktionssystemet ska utformas. Medlemsländer ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa ett effektivt skydd av EU:s ekonomiska intressen. Kontroll- och sanktionssystemet är en del av detta skydd och obligatoriskt för alla medlemsländer att införa.

För gårdsförvaltning har kommissionen föreslagit ett ramregelverk som omfattar kontroller samt beräkning och tillämpning av sanktion. Det finns även specifika bemyndiganden för kommissionen att anta delegerade akter gällande tillämpningen och beräkningen av sanktionen.

Förslag på möjliga förändringar för jordbrukarstöden

Jordbruksverket föreslår ett antal förändringar som gäller:

- Ökat fokus på förebyggande åtgärder som underlättar för lantbrukare att göra rätt vid SAM-ansökan (en samlad ansökan om jordbrukarstöd).
- En mer flexibel och träffsäker verifiering av stödvillkor.
- Utformning av sanktions- och avdragsskalor som underlättar för stödmottagare att förstå varför de får avdrag och hur de är beräknade.

[1] 2025/0240 (COD) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509 {SWD (2025) 565 final}.

Jordbruksverket bedömer att samtliga förslag bidrar till att kontroll- och sanktionssystemet blir enklare för lantbrukare och stödmyndigheter, minskar omfattningen av fel i stöden samt säkerställer ett effektivt skydd av EU:s ekonomiska intressen.

Förslag på möjliga förändringar för gårdsförvaltning

Jordbruksverket bedömer att vi har en tillämpning idag som kommissionen accepterar och som vi kan återanvända. I stället för att lägga tyngdpunkten på att förändra systemet för gårdsförvaltning bör vi prioritera arbetet med ändamålsenliga stödvillkor och förebyggande åtgärder. Jordbruksverket föreslår två förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för gårdsförvaltning.

Övriga förslag

Jordbruksverket lämnar även två förslag på förändringar som inte kommer från kommissionens förslag till NRP-förordning, men som Jordbruksverket bedömer är relevanta att lyfta och har påverkan på kontroll- och sanktionssystemet.

Innehåll

Sammanfattning 2
NRP-förordningens föreslagna krav 2
Förslag på möjliga förändringar för jordbrukarstöden 2
Förslag på möjliga förändringar för gårdsförvaltning 3
Övriga förslag 3
Innehåll 4
1 Inledning 6
1.1 Bakgrund 6
1.2 Genomförande 6
2 Förslag på förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för jordbrukarstöden 7
2.1 Kontrollsystemet 7
2.1.1 Analys av förordningsförslag 7
2.1.2 Jordbruksverkets förslag 8
2.2 Sanktionssystemet 11
2.2.1 Analys av förordningsförslag 11
2.2.2 Jordbruksverkets förslag 12
2.3 Bedrägeribekämpning 21
2.3.1 Arachne 21
2.4 Slutsats 22
2.4.1 Kostnader och effekter 22
2.4.2 Stödutformningens påverkan på kontroll- och sanktionssystemet 22
3 Förslag på förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för gårdsförvaltning 23
3.1 Kontrollsystemet 23
3.1.1 Analys av förordningsförslag 23
3.1.2 Jordbruksverkets förslag 25
3.2 Sanktionssystemet 27
3.2.1 Analys av förordningsförslag 27
3.2.2 Jordbruksverkets förslag 29
4 Övriga förslag 34
4.1 The European land monitoring system 34
4.2 Industrihampa 34
Bilaga 1. Utformning av sanktions- och avdragskalor 37
Bilaga 2. Tabell med förslag för jordbrukarstöden 42

Bilaga 3. Tabell med förslag för gårdsförvaltning.....45
Bilaga 4. Sammanställning av kontroll- och tillsynsansvar för verksamhetskrav....48

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att ta fram förslag på system för kontroller, övervakning och sanktioner för jordbrukarstöden inklusive gårdsförvaltning inför genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) i Sverige under perioden 2028–2034. Förslagen ska vara skalbara, innehålla kostnadsuppskattningar samt innehålla en rekommendation avseende utformning. Syftet är att tillgodose regeringens behov av fördjupat beslutsunderlag inför ställningstaganden om fortsatta prioriteringar.

Utgångspunkten för förslagen ska vara förenkling för stödmottagare och myndigheter samt att bidra till en ändamålsenlig och effektiv förvaltning av GJP, som lever upp till de krav som ställs på hanteringen av EU-medel, inklusive samordning med andra delar av arbetet med att ta fram en nationell och regional partnerskapsplan (NRP) inom ramen för NRP-förordningen.

1.2 Genomförande

Arbetet har bedrivits av en arbetsgrupp på Jordbruksverket. Förslagen har stämts av externt med förenklingsforum[2] och Statskontoret.

Förslagen som presenteras i rapporten har utgått från kommissionens förordningsförslag från den 16 juli 2025. Om regelverk ändras eller tillkommer kan Jordbruksverket behöva se över sina ställningstagande i den här rapporten.

Arbetet har också utgått från Jordbruksverkets inriktning som tagits fram för arbetet med den nya reformperioden.[3] Arbetsgruppen har även analyserat tidigare rapporter som överlämnats till regeringen som innehåller förslag på förenklingar av kontroll- och sanktionssystemet.[4]

Förslagen som lämnas i rapporten är på en övergripande nivå och behöver detaljeras i förordning och föreskrift utifrån den slutliga stödutformningen i NRP-planen.

[2] Representanter från näringen, konsult- och rådgivningsorganisationer och myndigheter.

[3] Jordbruksverkets arbete med EU-stöd. Dnr. 3.1.17-08665/2025.

[4] Nytt kontroll- och sanktionssystem för jordbrukarstöden (2021). Dnr. 3.4.17-08508/2020. Regeringsuppdrag föreslå ändringar i det nationella sanktionssystemet för areal- och djurbaserade stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Dnr. 1.5.17-23877/2022.

2 Förslag på förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för jordbrukarstöden

I detta kapitel presenteras förslag på möjliga förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för jordbrukarstöden utifrån kommissionens förslag till NRP-förordning[5]. Regelverket kräver att samtliga medlemsländer ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa ett effektivt skydd av EU:s ekonomiska intressen, vilket framgår av artikel 58 i NRP-förordningen. Kontroll- och sanktionssystemet är en del av detta skydd och obligatoriskt för alla medlemsländer att införa enligt artikel 70.

2.1 Kontrollsystemet

2.1.1 Analys av förordningsförslag

Förslaget till NRP-förordning innehåller två förändringar jämfört med nuvarande regelverk. Den ena är att det uttryckligen framgår att riskbaserade administrativa kontroller ska kunna användas och den andra är en utökning av nuvarande arealövervakning. Den utökade arealövervakningen benämns som jordbruksövervakningssystem av kommissionen. Jordbruksverket har valt att benämna jordbruksövervakningssystem som digital uppföljning av jordbruksverksamhet i denna rapport.

2.1.1.1 Riskbaserade administrativa kontroller

I artikel 51.1 b i kommissionens förslag till NRP-förordning framgår att den förvaltande myndigheten ska genomföra förvaltningskontroller för att säkerställa att de delmål och mål som anges i planen uppfylls och att medlen används effektivt i enlighet med tillämplig lagstiftning. Förvaltningskontrollerna ska enligt artikel 51.2 vara riskbaserade och stå i proportion till de risker som ska fastställas skriftligen på förhand. Kontrollerna ska omfatta administrativa kontroller av stödmottagarnas betalningsansökningar och kontroller på plats av insatserna.

Enligt reglerna om det integrerade administrations- och kontrollsystemet (IAKS) i artikel 70 ska medlemsstaterna årligen genomföra administrativa kontroller av stödansökningarna och betalningsanspråken för att verifiera

[5] 2025/0240 (COD) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509 {SWD(2025) 565 final}.

att de är lagliga och korrekta. Skrivningen om de administrativa kontroller som ska göras inom IAKS är densamma som i dagens regelverk men en anpassning av nuvarande hantering behöver göras för att följa kraven på riskbaserade kontroller i artikel 51.

2.1.1.2 Digital uppföljning av jordbruksverksamhet

I artikel 70.3 (a) i kommissionens förslag till NRP-förordning är regelverket ändrat från nuvarande arealövervakningssystem till jordbruksövervakningssystem. Enligt kommissionen har man gjort denna ändring för att utvidga nuvarande omfattning av övervakning till att även inkludera möjligheten att övervaka djur och andra aktiviteter och inte enbart fokusera på jordbruksmark. Övervakning ska enligt kommissionen implementeras gradvis och ske i diskussion med medlemsstaterna.[6] Övervakningssystemet är en del av IAKS och ska säkerställa att EU:s ekonomiska intressen skyddas på ett effektivt sätt.

Utifrån erfarenheter från tidigare programperioder bedömer Jordbruksverket att det kan komma besked om vad som kommer regleras i delegerade akter.

2.1.1.3 Kontroll på plats

I jämförelse med gällande regelverk har Jordbruksverket inte identifierat några förändringar gällande kontroller på plats i artikel 70.3 i kommissionens förslag till NRP-förordning.

2.1.2 Jordbruksverkets förslag

2.1.2.1 Riskbaserade administrativa kontroller

Utifrån de stöd som ingår i Sveriges NRP-plan behöver Jordbruksverket genom en metod fastställa inom vilka områden mer omfattande administrativa kontroller krävs för att säkerställa korrekta utbetalningar och inom vilka områden en mindre andel kan kontrolleras. Att använda riskbaserade administrativa kontroller för vissa villkor innebär inte att vi slutar göra administrativa korskontroller på samtliga ansökningar mellan olika system och register som vi gör idag.

Till grund för bedömningen av vilka villkor som kan vara aktuella för riskbaserade administrativa kontroller behöver bland annat en analys göras av felfrekvenserna och vilka fel som förekommer i nuvarande period. Risker som kan tillkomma i samband med nya regler genom NRP-planen behöver också ligga till grund för bedömningen. Vidare behöver det även fastställas

[6] Från möte den 8 jan 2026 har Jordbruksverket den 9 jan fått skriftliga svar på MS-frågor om bl a art 70 i NRP från KOM.

regler om när och hur utökningar av kontrollerna ska göras om många fel upptäcks.

Nedan beskrivs ett förslag på metod för riskbaserade administrativa kontroller. Steg 1–3 utförs av Jordbruksverket. Resterande steg utförs av den myndighet som ansvarar för handläggningen av stödet.

1. En riskbedömning görs för att fastställa risker för enskilda villkor.
2. Ärenden/stödmottagare med berörda villkor tas fram.
3. Bedömning av vilka ärenden/stödmottagare som ska kontrolleras.
4. Utifrån risknivån kontrolleras villkor både utifrån risk och slump.
5. Hittas fel bland de utvalda uppgifterna utökas kontrollen efter behov.

Figur 1. Förslag på metod för riskbaserade administrativa kontroller.

För- och nackdelar

Jordbruksverkets uppfattning är att riskbaserade administrativa kontroller kan bidra till en mer effektiv kontrollverksamhet. Genom att ta fram en metod och därmed kunna rikta kontroller mot villkor med högre risk för felaktigheter blir systemet mer träffsäkert. En effektiv metod minskar risken för felaktiga utbetalningar och stärker därmed skyddet av unionens ekonomiska intressen. Jordbruksverket bedömer att det medför en viss kostnad att ta fram och implementera metoden för riskbaserade administrativa kontroller. På sikt ser vi dock att kostnaden för förvaltning av metoden bör bli låg, särskilt i förhållande till den effektivisering i skydd av unionens ekonomiska intressen den medför.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att vi ska ta fram en metod på hur riskbaserade administrativa kontroller ska tillämpas.

2.1.2.2 Ståndpunkter för digital uppföljning av jordbruksverksamhet

Jordbruksverket ser ett behov av att ta fram strategiska ståndpunkter för den gradvisa implementeringen av digital uppföljning av jordbruksverksamhet i Sverige. Vi behöver göra en analys av vilka förflyttningar som behöver genomföras för att gradvis kunna följa upp djur och andra aktiviteter samt fastställa en ambitionsnivå för införandet. Ambitionsnivån kommer att vara avgörande för införandets omfattning, takt och prioriteringar.

Analysen ska ge ett underlag för Sveriges dialog med kommissionen om införandet av digital uppföljning. Genom en tydlig bild av kostnader, resursbehov och möjliga införanden kan Sverige ha en bra dialog med kommissionen om vad som är realistiskt att genomföra och inom vilka tidsramar.

För- och nackdelar

På sikt är Jordbruksverkets uppfattning att den tekniska utvecklingen kan leda till flera möjligheter till förenklingar av kontroll- och sanktionssystemet. Kommissionens förslag gällande utökad digital uppföljning av jordbruksverksamhet kan leda till förenklingar för både myndigheter och stödmottagare. Det kommer krävas investeringar för att uppnå dessa förenklingar.

Genom att utöka den digitala uppföljningen till att omfatta mer än bara jordbruksmark kan behovet av kontroller på plats minska. På sikt kan det även minska den administrativa kostnaden och bördan för både myndigheter och stödmottagare. Det kan även förbättra efterlevnaden av stödvillkor och därmed skyddet av unionens ekonomiska intressen.

Jordbruksverket bedömer att det inte finns en risk för skyddet av unionens ekonomiska intressen med detta förslag då det handlar om att vi ska ta fram strategiska ståndpunkter för införandet av digital uppföljning av jordbruksverksamhet.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att vi ska ta fram strategiska ståndpunkter för införande av digital uppföljning av jordbruksverksamhet.

2.1.2.3 Kontroll på plats

Jordbruksverket har inget förslag på förändring utifrån kommissionens förslag i artikel 70.3 till NRP-förordning. Däremot föreslår Jordbruksverket att det görs en förändring i svensk förordning gällande kontroll på plats.

Jordbruksverket föreslår att svensk förordning ska utformas så att administrativa kontroller, kontroll på plats och digital uppföljning kan kombineras och användas för att skapa större flexibilitet i kontrollsystemet. Med ett mer flexibelt kontrollsystem kan vi genomföra riktade kontroller av specifika villkor där återkommande eller omfattande fel och avvikelser har identifierats vid kontroll på plats eller vid digital uppföljning. Detta gör att kontrollsystemet blir mer träffsäkert och effektivt.

I nuvarande tillämpning av kontroll på plats behöver hela stödet kontrolleras när det tas ut till kontroll på plats. Det innebär att länsstyrelsen behöver kontrollera samtliga villkor i stödet även i de fall där avvikelser inte har konstaterats genom andra kontroller. Genom att rikta kontrollerna till

specifika villkor skulle fältkontrollerna i större utsträckning riktas mot de villkor där fel eller avvikelser har konstaterats tidigare år och där risken för felaktiga utbetalningar är som störst.

För- och nackdelar

För de stödmottagare som anger korrekta uppgifter i sin ansökan kan förslaget innebära en förenkling då färre kontroller behöver göras för dem som har mindre avvikelser. För stödmottagare där avvikelser identifieras kan förslaget upplevas som en nackdel eftersom det kan leda till att de i högre utsträckning blir föremål för kontroller och ett ökat behov av kompletteringar. För myndigheter skulle förslaget innebära ett mer effektivt resursutnyttjande samt minska risken för felaktiga utbetalningar. Jordbruksverket bedömer att förslaget kan bidra till att säkerställa ett mer trovärdigt kontrollsystem och ett mer effektivt skydd av unionens ekonomiska intressen jämfört med idag.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att svensk förordning utformas så att en mer träffsäker verifiering av stödvillkoren kan vara möjlig.

2.2 Sanktionssystemet

2.2.1 Analys av förordningsförslag

Artikel 58 med annex IV (nyckelkraven) i NRP-förordningen innehåller principer kring det kontroll- och sanktionssystem som ska tillämpas för jordbrukarstöden. Bland annat ska medlemsstaterna enligt artikel 58.2 d inrätta korrigerande åtgärder när tillämpliga regler inte efterföljs. Dessa åtgärder ska enligt artikel 51.1 c och annex IV vara proportionerliga och effektiva mot bedrägeri.

De sanktioner och avdrag som införs i kommande programperiod ska vara proportionerliga och motiverade men det finns inte längre ett uttalat krav i NRP-förordningen på att sanktionssystemet ska vara avskräckande. Fokuset ska snarare vara att förebygga bedrägeri och fel. Detta innebär att det finns en möjlighet att göra en förflyttning genom att inte tillämpa vissa delar av de tidigare avdragen som haft som syfte att verka avskräckande enligt kommissionen.[7] Samtidigt finns det fortfarande övergripande skrivningar i bland annat budgetförordningen[8] som innebär att medlemsstaten kan använda avskräckande sanktioner om det bedöms

[7] Avdrag framtida utbetalningar (tidigare benämnd släpande sanktion), odeklarerad areal samt undantaget för små fel. Nytt kontroll- och sanktionssystem för jordbrukarstöden (2021). Dnr 3.4.17-08508/2020.

[8] Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2024/2509 av den 23 september 2024 om finansiella regler för unionens allmänna budget.

vara ändamålsenligt för att uppnå ett effektivt skydd av EU:s ekonomiska intressen.

2.2.2 Jordbruksverkets förslag

Inför kommande planperiod föreslår Jordbruksverket ett antal förändringar för att förenkla sanktionssystemet för så väl stödmottagare som myndigheter. Förslagen gäller:

- Förebyggande åtgärder som underlättar för lantbrukare att göra rätt vid SAM-ansökan (en samlad ansökan om jordbrukarstöd)
- Utformning av sanktion- och avdragskalor

Syftet med samtliga förslag är att anpassa sanktionssystemet till kommissionens förslag till NRP-förordning, förenkla för lantbrukare och stödmyndigheter, minska omfattningen av fel i stöden samt säkerställa ett effektivt skydd av EU:s ekonomiska intressen.

2.2.2.1 Förebyggande åtgärder

För att förenkla sanktionssystemet för stödmottagare och myndigheter är Jordbruksverkets bedömning att vi bör fokusera på förebyggande åtgärder som bidrar till att lantbrukarna förstår vilka fel som riskerar att leda till vilka avdrag. När det blir tydligare kan lantbrukarna undvika fel som ger avdrag i större utsträckning. Jordbruksverket arbetar redan med förebyggande åtgärder för att underlätta för stödsökande att göra rätt och därmed undvika sanktion. Fokus på förebyggande åtgärder är även något som förespråkas av Statskontoret, länsstyrelserna och näringen, då det ger ökad kundnytta.[9] Ett system som hittar fler avvikelser och felaktigheter kan också ses som mer trovärdigt. Nedan beskrivs kort två av de åtgärder som kan bidra till ovanstående.

Utveckling av hantering av uppgifter i ansökan

För att göra det enklare att förstå vad en ansökan ska innehålla och för att motverka att tidigare års fel återkommer i ansökningar arbetar Jordbruksverket med att utveckla SAM-ansökan. Målet inför kommande planperiod är att relevanta uppgifter från till exempel kontroller och arealövervakning förifylls i lantbrukarnas ansökningar automatiskt.[10] Vi gör ändringarna för att säkerställa att lantbrukaren har tillgång till aktuella uppgifter när hen ska skicka in sin ansökan. En mer korrekt ansökan leder till mindre behov av handläggning och färre sanktioner. Vissa delar kommer att införas till stödår 2027.

[9] Regeringsuppdrag föreslå ändringar i det nationella sanktionssystemet för areal- och djurbaserade stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Dnr. 1.5.17-23877/2022.

[10] Jordbruksverkets arbete med EU-stöd. Dnr 3.1.17-08665/2025.

Tydligare information

I samband med uppdraget 2024[11] framkom det att lantbrukarna har begränsade möjligheter att i förväg ta reda på beräkning av eventuell sanktion eller avdrag. I kommande programperiod behöver vi därför skapa bättre förutsägbarhet genom att tydligare beskriva vilka fel som leder till avdrag och hur de beräknas. Det kan uppnås med till exempel detaljerad information på Jordbruksverkets webbplats och i våra beslut.

2.2.2.2 Utformning av sanktions- och avdragsskalor

I nuvarande programperiod finns det tre sanktionsskalor[12] som regleras i den svenska förordningen och fjorton stödspecifika avdragsskalor.[13] Läs mer om dagens sanktions- och avdragssystem i bilaga 1.

Jordbruksverket ser ett behov av att likrikta och minska antalet sanktions- och avdragskalor inför kommande planperiod. Då GJP övergår till att bli en plan med en budget som i huvudsak styrs av ett gemensamt regelverk är det lämpligt att likrikta sanktionsskalorna för de stöd som tidigare funnits i olika fonder och regelverk. Ett mer harmoniserat regelverk kring avdrag och sanktioner inom jordbrukarstöden gör det mer förutsägbart för lantbrukaren som söker flera olika stöd. Det blir även på sikt enklare för myndigheten att administrera och följa upp om vi övergår till färre skalor. Nedan beskriver vi tre vägval för utformning av sanktions- och avdragskalorna som gör det möjligt att välja olika omfattande ändringar jämfört med dagens sanktions- och avdragskalor.

A. Likriktade sanktionsskalor

Det här vägvalet är mest likt dagens avdragssystem då den huvudsakliga förändringen innebär två sanktionsskalor med samma principer, i stället för tre skalor. En för minskning av arealbaserade stöd och en motsvarande för djurbaserade stöd. Den huvudsakliga skillnaden mot idag blir att sanktion för arealbaserade miljöersättningar beräknas på samma sätt som för de arealbaserade direktstöden och kompensationsstödet. I detta vägval föreslår vi ingen genomgripande förändring för djurstödens sanktionsskala förutom att se över gränsvärden.

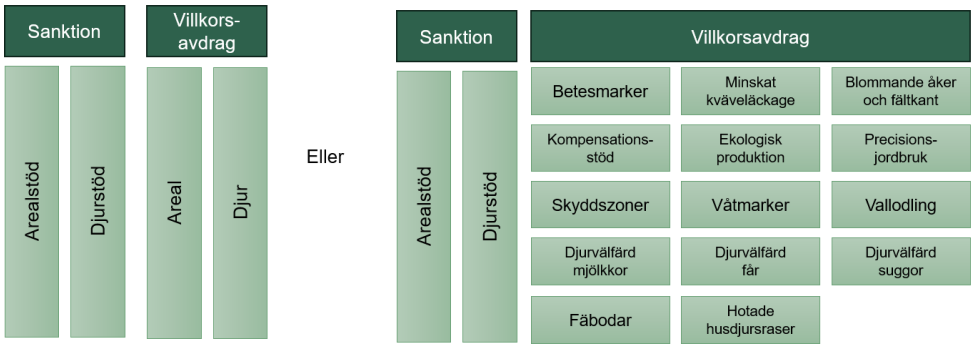
Det behövs emellertid ett relativt stort arbete med förändringar av avdragsskalorna för villkorsfel för att uppnå ytterligare förenklingar för stödmottagare och stödmyndigheter. Vi kan antingen välja att fortsätta med

[11] Regeringsuppdrag föreslå ändringar i det nationella sanktionssystemet för areal- och djurbaserade stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Dnr. 1.5.17-23877/2022.

[12] En för direktstöd (inklusive kompensationsstöd), en för miljöersättningar och en för djurbaserade stöd.

[13] 2 kap. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:28) om miljöersättningar, djurvälfärdsersättningar och kompensationsstöd och 4 kap. i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:29) om direktstöd och grundvillkor.

stödspecifika avdragsskalor för villkorsfel som idag eller likrikta dessa helt eller delvis.

Figur 2. Bilden visar sanktions- och avdragsskalor enligt vägval A. Där vänstra delen visar helt likriktade avdragsskalor och högra när bara sanktionsskalorna ändras och vi behåller avdrag för villkorsfel som idag.

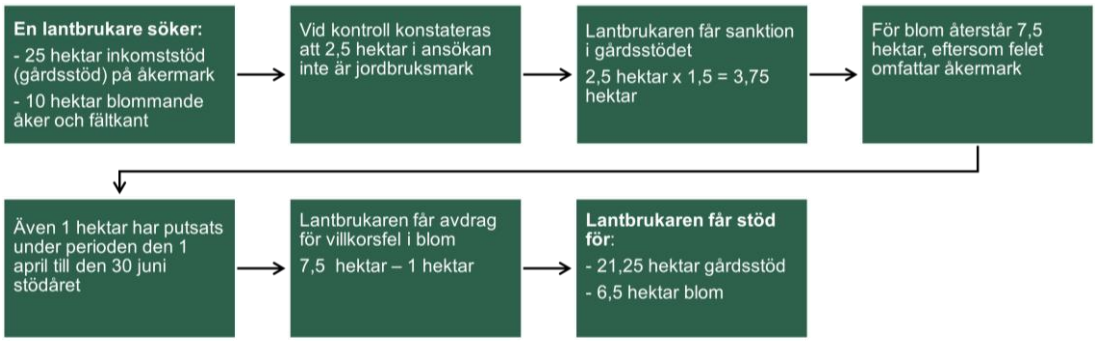
För- och nackdelar

En fördel är att systemet är känt av myndigheterna och accepterat av kommissionen, vilket bör innebära ett säkert skydd för unionens ekonomiska intressen. En nackdel är dock att systemet är svårt för stödmottagarna att förstå och de kan få olika typer av avdrag för samma mark i olika stöd. En annan nackdel är att förslaget inte leder till större förenklingar för vare sig myndigheter eller stödmottagare.

B. Delvis likriktad sanktions- och avdragsskala

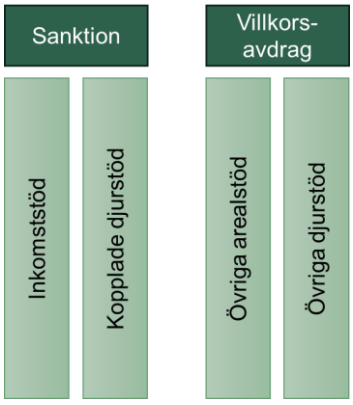
Det här vägvalet innebär att dagens system för sanktioner för areal- och djurfel respektive avdrag för villkorsfel ersätts med en sanktionsskala för arealbaserade inkomststöd och en för kopplade djurstöd där det till respektive sanktionsskala finns en gemensam skala för avdrag för villkorsfel. Jämfört med vägval A är det en större förändring då både sättet att tillämpa sanktion och hur avdragsskalorna för villkorsfel är konstruerade ändras.

Förslaget innebär att sanktion tillämpas för det som inte är jordbruksmark i de nya inkomststöden. För övriga arealbaserade stöd tillämpas avdrag för villkorsfel och den godkända arealen används som grund för att göra avdrag ifrån. För de kopplade djurstöden får lantbrukaren sanktion enligt samma kriterier som idag, när djur inte är fastställda. För övriga djurbaserade stöd tillämpas en avdragsskala motsvarande den för areal.

Figur 3. Bilden visar ett exempel på utfall av sanktion och avdrag för villkorsfel enligt vägval B.

Eftersom det även i nästkommande planperiod kommer att ingå djurstöd som har djurarter som inte ingår i kopplade stöd, kommer dessa inte att få sanktion enligt det här förslaget. Det rör sig om få djurarter som i sammanhanget utgör en liten del av jordbrukarstöden. Vi kommer dock inte riskera att göra felaktiga utbetalningar eftersom alla fel för dessa djurarter kan hanteras i avdragsskalan för villkorsfel. Det kommer även fortsatt att finnas arealbaserade stöd som inte utgår från inkomststöden, till exempel skötsel av betesmarker och slåtterängar. Dessa kan hanteras på liknande sätt. Utgångspunkten bör dock vara att eftersträva ett enkelt och enhetligt system som är tillräckligt effektivt.

Figur 4. Bilden visar sanktions- och avdragsskalor enligt vägval B.

För- och nackdelar

En stor fördel är att vägvalet tillsammans med de förebyggande åtgärderna som beskrivs ovan i avsnitt *2.2.2.1 Förebyggande åtgärder* leder till stora förenklingar för både myndigheter och stödmottagare. För myndigheterna är det färre sanktionsskalor att hantera i regler, information och IT-stöd med mera. Det bör bli enklare för stödmottagarna att förstå och förutse hur avdragen beräknas. Det är också ett steg mot att på sikt kunna harmonisera avdragsskalorna helt.

Vägvalet är i större uträckning anpassat till att samtliga stöd hanteras i en gemensam fond. Det ger också större möjlighet att anpassa avdragen generellt mer till att de ska vara helt övervakningsbara. Vi bedömer inte att detta vägval ger lägre skydd för unionens ekonomiska intressen än vägval A.

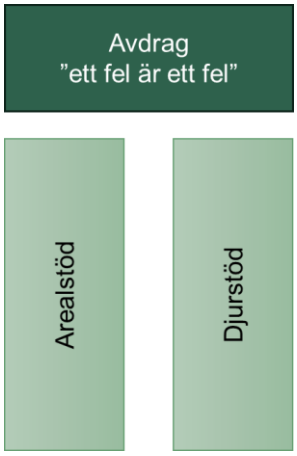
Vägvalet är en relativt stor förändring mot idag och kommer att medföra kostnader för att införa. Vi ser dock att fördelarna är så pass stora med de föreslagna förändringarna att de bör genomföras.

C. Helt harmoniserad avdragskala

Vägvalet innebär att vi har två avdragsskalor, en för arealbaserade stöd och en för djurbaserade stöd oavsett typ av fel. Jämfört med övriga vägval är det en större förändring. När man tar fram en gemensam avdragsskala för alla typer av fel behöver hänsyn tas till fler aspekter än om felen är separerade i olika avdragsskalor.

Eftersom perioden 2028–2034 fortsatt kommer omfatta en kombination av helt, delvis och icke övervakningsbara stöd samtidigt som alla typer av fel enligt förslaget ska hanteras i en avdragsskala för areal respektive en för djur, ser vi att det tenderar att bli komplicerat. Komplexiteten består i att vikta olika typer av fel sinsemellan och utforma avdrag som är och uppfattas som proportionerliga.

Vår bedömning är att denna typ av enhetliga avdragsskalor i huvudsak passar för stöd som är helt övervakningsbara, med färre villkor och som inte har aspekter av kontroll på plats eller fastställda arealer.

Figur 5. Bilden visar sanktions- och avdragsskalor enligt vägval C.

För- och nackdelar

Jordbruksverkets bedömning är att detta vägval har störst potential till förenkling på längre sikt, dock först när alla stöd är utformade på så sätt att de går att följa upp digitalt.

En nackdel är att vi även i kommande planperiod kommer att ha en blandning av stöd som inte alls eller endast delvis är digitalt uppföljningsbara. Det gör att det är svårt att utforma en gemensam sanktionsskala som blir proportionerlig. Vi har inte heller kunnat se att något annat medlemsland har helt harmoniserade sanktionsskalor.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att sanktions- och avdragsskalorna utformas enligt vägval B. Alternativet ger mest förenkling utifrån hur förslag på stödutformning i kommande NRP-plan ser ut.

I kommande planperiod kommer budgeten för jordbrukarstöden finnas i en gemensam fond, till skillnad från i nuvarande strategisk plan där direktstöden och miljöersättningarnas[14] budget utgår från två fonder. I och med detta finns inte samma behov att skydda två olika fonders medel genom att ta ut sanktion för samma mark i flera stöd. Vi bedömer därmed att det är möjligt att ta bort dubbelsanktionering som fortfarande blir aktuellt i förslag A och därför föreslår vi inte det.

De nya sanktionsreglerna behöver utformas på ett sätt som beaktar möjligheterna med arealövervakning och den löpande utvecklingen av denna. Ett mer harmoniserat regelverk kring avdrag och sanktioner inom jordbrukarstöden gör det mer förutsägbart för lantbrukaren som söker flera olika stöd. Det blir även på sikt enklare för myndigheten att administrera och följa upp om vi övergår till färre skalor. Jordbruksverkets bedömning är att förslag B utifrån förutsättningarna bidrar till steget mot ett mer enhetligt och enkelt sanktionssystem.

Vår ambition på längre sikt är att nå fram till ett system som mer liknar vägval C. Vi ser att det i dagsläget skulle vara mycket svårt att genomföra på grund av kommande förslag på stödutformning och förutsättningarna för arealövervakning. För att nå hit behöver teknik och stödutformningen utformas parallellt

2.2.2.2.1 Förslag på ytterligare ändringar i sanktionssystemet

Utifrån förslaget till NRP-förordning ser vi möjlighet att göra förändringar i svensk förordning och föreskrift. Nedan följer ett antal förslag på förändringar, som bör ske oavsett hur vi väljer att utforma sanktionssystemet, för att förenkla hanteringen av avdrag för stödmyndigheterna och göra det lättare att förstå för stödmottagarna. Förslagen nedan i kombination med sättet att konstruera skalorna för villkorsavdrag enligt vägval B bör leda till att förståelsen för avdragen ökar och därmed incitamentet att se till att ansökan är rätt inför utbetalning.

[14] Inklusive djurvälfärdsersättningar och kompensationsstöd.

Likriktade avdrag för villkorsfel

I nuvarande planperiod hanterar vi villkorsfel på olika sätt beroende på om villkoren är övervakningsbara eller inte. Till exempel medför villkorsfel som återkommer olika avdrag beroende på om felen upptäcks genom arealövervakning eller vid kontroll på plats. Det finns också en skillnad i att fel som upptäcks vid kontroll på plats ofta medför ett avdrag motsvarande omfattningen på felet medan fel som finns kvar efter arealövervakning medför ett avdrag för hela det berörda skiftet. Utgångspunkten bör vara att om den handläggande myndigheten konstaterar att felet finns kvar vid beslut om utbetalning ska avdraget ske enligt samma avdragsskala oavsett om villkoret är övervakningsbart eller inte.

Det är även fortsättningsvis möjligt att ha en reglering som innebär att kvarstående fel som beror på att lantbrukaren varit passiv ska hanteras som fel på hela det ansökta skiftet eftersom den handläggande myndigheten inte kan avgöra förhållandena.

För- och nackdelar

En fördel är att ju mer enhetligt systemet är desto enklare är det att administrera för myndigheterna och att förstå för stödmottagarna. En annan fördel är att vi hanterar typen av fel snarare än stödmottagarens åtgärd när felet upptäcks.

Storleken på felet avgör avdraget

Sanktions- och avdragsskalorna föreslås utgå ifrån en progressiv metod där storleken på felet avgör storleken på avdraget. För att avdragen ska vara och uppfattas proportionerliga bör de utgå från den yta eller det antal djur där fel har konstaterats.

Sveriges nuvarande sanktionssystem är i princip detsamma som när systemet reglerades på EU-nivå. De olika gränsvärdena i sanktionsskalorna grundas därför till stor del på de inriktningar och förutsättningar som gällde då.

Förutsättningarna har ändrats i och med införandet av arealövervakning.[15] Nu har lantbrukaren större möjlighet att ändra och dra tillbaka sin ansökan och andelen fel i ansökningar som rör arealens storlek minskar. Incitamentet för att göra rätt och hålla sin ansökan uppdaterad behöver fortsatt finnas. Det innebär att avdrag som ger en större konsekvens vid mer omfattande fel även fortsättningsvis är motiverade.

[15] Arealövervakning innefattar bland annat användande av satellitbilder, flygfoton och geotaggade foton.

För- och nackdelar

En fördel är att vi anpassar och förenklar sanktionssystemet mer utifrån de möjligheter som införandet av arealövervakning har medfört.

Odeklarerad areal

Vi anser att avdraget för odeklarerad areal kan tas bort utan att öka omfattningen av felaktiga ansökningar. Avdraget tillkom som en del av införandet av tvärvillkoren[16] och regeln innebär att all areal, även den stödmottagaren inte söker stöd för, ska redovisas i SAM-ansökan för att arealer med tvärvillkorsfel inte ska kunna undanhållas.[17] Sverige valde att behålla avdraget även under den strategiska planen.

Under stödåren 2023–2025 har det vid kontroll på plats inte konstaterats undanhållna arealer i någon signifikant omfattning då det totalt har hittats små arealer hos tre lantbrukare. Det skulle vara möjligt att hantera uppföljning av att jordbruksmark inte undanhålls för att undgå sanktion för överträdelser inom gårdsförvaltning på annat sätt, exempelvis genom förslaget som beskrivs nedan om uteslutning från stöd och avdrag vid upprepade fel.

För- och nackdelar

Jordbruksverket bedömer att detta kan hanteras mer effektivt på annat sätt då felen förekommer i liten utsträckning.

Beräkna sanktion och avdrag mot ansökta uppgifter

Storleken på felen beräknas enligt förslaget som en jämförelse mot ansökt areal i stället för den godkända arealen för stödet för alla typer av avdrag. Tidigare har tillvägagångssättet för beräkningen reglerats i EU-förordningarna men sedan 2022 är det medlemsstaterna som fastställer det. Finland har valt att utgå ifrån den ansökt arealen i stället när felets storlek beräknas.

För- och nackdelar

Fördelen är att beräkningen av fel och avdrag kan ske på ett mer intuitivt sätt när man jämför felet med den ansökt arealen i stället för den funna arealen. För vissa beräkningar av sanktion kommer felen att bli mindre i förhållande till den godkända arealen men stödmottagaren får fortsatt inte utbetalning för felaktiga ansökningar.

Tolerans vid avdrag

Vi vill tillämpa en tolerans vid avdrag för villkorsfel eftersom det i dagens system i princip inte finns någon, då fel noteras med 100 m² noggrannhet för stödvillkor. Toleransen skulle innebära att stödmottagarna får utbetalt

[16] Regeln tillkom 2009 och infördes 2010.

[17] 12 kap. 21 § förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

för godkänd areal/godkänt antal djur upp till denna gräns, innan eventuellt avdrag för villkorsfel påförs. Först när felen överstiger toleransnivån får stödmottagaren ett större avdrag.

I och med att det redan ingår ett inslag av tolerans i IAKS-sanktionsskalorna både för areal och djur bör detta vara rimligt att införa även för villkorsfel. I exempelvis Danmark och Irland tillämpar man en toleransnivå på tio procent för vissa stöd i olika utformning. När enbart areal- eller djurfel ingår i sanktionsskalan kan det däremot vara rimligt att behålla dagens gränser med vissa justeringar.[18]

För- och nackdelar

En fördel är att begränsningen säkerställer likabehandling oavsett ansökans storlek så att större ansökningar inte gynnas oproportionerligt. Ett system som tillåter en mindre omfattning av fel innan avdrag medför färre små avdrag att hantera. Det kan ses som en lättnad för stödmottagarna eftersom mindre fel inte ger extra avdrag och administrationen minskar.

Uteslutning från ett stöd och avdrag vid upprepade fel

Jordbruksverket föreslår att avdrag på framtida utbetalning (AFU)[19] ersätts med uteslutning och avdrag vid upprepade fel. Det skulle ge en tydligare konsekvens i närmare anslutning till att fel upptäcks. Jordbruksverket bedömer att detta är en mer träffande avskräckande påföljd som bör finnas i NRP-planen för skyddet av unionens ekonomiska intressen.

Uteslutning kan bli aktuellt om en lantbrukare har omfattande brister i sin ansökan eller på annat sätt bedöms ha allvarligt brutit mot villkoren för stödet. Idag är det möjligt att utesluta lantbrukaren från samma åtgärd samma och kommande år vid allvarliga fel för miljöersättningar, djurvälfärdsersättningar och kompensationsstöd.[20] För de stöd som ingår i direktstöden införs med förslaget en ny princip i avdragsskalorna för villkorsfel som skulle göra det möjligt att hantera stora fel med uteslutning påföljande kalenderår.

Med mer likriktade sanktions-och avdragsskalor ser vi även att det är möjligt att hantera upprepning vid sanktion och konstaterade villkorsfel på ett annat sätt. Eftersom det inte finns något krav på att medlemsstaterna behöver räkna upprepning vid konstaterade fel över hela programperioder skulle återkommande fel kunna bedömas under en kortare period.

[18] Regeringsuppdrag föreslå ändringar i det nationella sanktionssystemet för areal- och djurbaserade stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken 2024, Diarienummer 1.5.17-23877/2022.

[19] Avdrag som kan göras upp till tre kalenderår efter att felet upptäckts.

[20] 12 kap. 1 § förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Upprepning kan bedömas över exempelvis tre år och oavsett fel, i stället för över hela programperioder och per fel.

För- och nackdelar
Jordbruksverket bedömer att en fördel är att det blir tydligare för lantbrukarna när konsekvensen kommer i närmare anslutning till att fel i stödansökan har konstaterats. Uteslutning för att hantera stora arealfel kan bidra till att minska komplexitet i regelverket och minska administrativa kostnader. Hanteringen av upprepade fel skulle bli enklare då stödmyndigheten granskar färre år och slipper jämföra fel sinsemellan.

En nackdel är det innebär en skärpning av regelverket för vissa stöd. Vi bedömer dock inte att antalet stödmottagare som får avdrag blir fler, utan att konsekvensen hamnar där den bör i och med möjligheten att rätta sin ansökan samt att fler villkor blir övervakningsbara.

Jordbruksverkets rekommendation
Vår sammantagna bedömning är att samtliga förslag i detta avsnitt bör genomföras då de totalt sett bidrar till en förenkling av sanktionssystemet och på ett bättre sätt tar vara på de nya möjligheter som kommer med digital uppföljning.

2.3 Bedrägeribekämpning

Jordbruksverket har beaktat risken för bedrägerier och kringgående vid framtagandet av de förslag som presenteras i denna rapport. I avsnitt 2.2.2.1 redogör vi för några av de förebyggande åtgärderna som leder till att vi kan upptäckta avvikelser och felaktigheter redan i SAM-ansökan. Därutöver beaktar vi risken för bedrägerier och kringgående vid utformningen av stöd. En åtgärd som Jordbruksverket kommer att implementera inför kommande planperiod 2028–2034 för att ytterligare stärka arbetet med bedrägeribekämpning är Arachne.

2.3.1 Arachne

Arachne är ett verktyg som tagits fram av kommissionen för att riskvärdera stödmottagare och stödansökningar. Med hjälp av systemet kan fall där förhöjd risk för oegentligheter identifieras tidigt.

Jordbruksverket har beslutat om att införa rapportering till Arachne. Målet är att använda Arachne för riskbedömning och bedrägeribekämpning från programperioden 2028. Jordbruksverket ska fastställa hur Arachne kan användas på ett effektivt sätt samt utveckla tydliga riktlinjer och rutiner för dess användning. För jordbrukarstöden kan ett scenario vara att hämta uppgifter två gånger per år, dels i samband med ansökansperioden och dels inför beslut om utbetalning i slutet av stödåret.

2.4 Slutsats

2.4.1 Kostnader och effekter

Jordbruksverket bedömer att de förslag som presenteras i detta kapitel bidrar till att förenkla kontroll- och sanktionssystemet för såväl stödmottagare som myndigheter jämfört med nuvarande hantering. En sammanställning av alla förslag finns i bilaga 2.

Genom att fortsätta det arbete som redan pågår med förebyggande åtgärder i kombination med de förslag vi lyfter i rapporten blir kontroll- och sanktionssystemet som helhet mer förutsägbart, träffsäkert och säkerställer skyddet av EU:s ekonomiska intressen.

Att införa förändringar i system och processer medför alltid en viss kostnad. Vi ser dock att de föreslagna förändringarna leder till ett enklare och effektivare system som på sikt blir mindre kostsamt att förvalta. Vår bedömning är att fördelarna för både myndigheter och stödmottagare gör att det är en förflyttning som är värd att genomföra.

Vi bedömer att kostnaderna för att införa de föreslagna förändringarna i kontroll- och sanktionssystemet är en liten del av den totala kostnaden för att införa en ny planperiod. Kostnaderna ligger främst i att förändra regelverk och informationsinsatser gällande sanktions- och avdragsskalor.

Sammantaget bedömer Jordbruksverket att effekten av de förslag som presenteras ligger i linje med kommissionens förenklingsambition och ökat fokus på att förebygga bedrägerier och fel inför kommande planperiod. Vi bedömer också att förslagen bidrar till att förenkla regler och minska den administrativa bördan för företagen vilket är ett mål som är högt prioriterat i Sverige.

2.4.2 Stödutformningens påverkan på kontroll- och sanktionssystemet

I arbetet med att ta fram förslag på förändringar av kontroll- och sanktionssystemet har Jordbruksverket konstaterar att kontroll- och sanktionssystemet inte ensamt ger de stora förenklingar och den effektivisering som är önskvärd. För att få ett enkelt och väl fungerande system är en förutsättning att vi har stöd med tydliga villkor som går att verifiera med träffsäkra metoder.

3 Förslag på förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för gårdsförvaltning

I detta kapitel presenteras förslag på möjliga förändringar av kontroll- och sanktionssystemet för gårdsförvaltning. En sammanställning av förslagen finns i bilaga 3. Gårdsförvaltningen ska bidra till lika villkor för lantbrukarna inom och mellan medlemsstaterna i EU. Därför föreslår kommissionen ett ramregelverk på EU-nivå inte bara för själva villkoren utan även när det gäller kontroller samt beräkning och tillämpning av sanktion. Det finns även specifika bemyndiganden för kommissionen att anta delegerade akter gällande tillämpningen och beräkningen av sanktionen. Detta innebär att ramregelverket kan komma att omfatta ytterligare krav för medlemsstaterna att förhålla sig till. I nuläget har dessa förhandlingar inte påbörjats. Artikel 62 i NRP-förordningen innehåller regler kring kontroll- och sanktionssystem för gårdsförvaltning. De innebär att medlemsstaten ska dels verifiera att stödmottagarna efterlever villkoren för gårdsförvaltningen, dels ha ett system för administrativa sanktioner för de stödmottagare som inte efterlever villkoren.

3.1 Kontrollsystemet

3.1.1 Analys av förordningsförslag

NRP-förordningen innehåller obligatoriska krav på kontrollsystemet för gårdsförvaltningen.

3.1.1.1 Undantag från kontroll

De stödmottagare som redovisar en stödberättigande areal som inte överstiger 10 hektar, undantas från kontroller av gårdsförvaltningen. Stödmottagarna är dock fortfarande skyldiga att följa villkoren för gårdsförvaltningen.

3.1.1.2 En kontroll på plats per år

Stödmottagare ska, i den utsträckning det är möjligt, endast väljas ut för en kontroll på plats av stödansökan eller ett stödanspråk per år. Medlemsstaten ska ta hänsyn till tillhörande risker för att inte välja ut samma stödmottagare igen. Undantaget är när omständigheterna kräver fler än en kontroll på plats för att säkerställa skyddet av unionens finansiella intressen. Bestämmelsen föreslås ingå i artikel 62 och vi tolkar det så att den därför är tillämplig även för kontroller av gårdsförvaltningen.

3.1.1.3 Ersätta grundvillkorskontrollen av verksamhetskraven med offentliga kontroller

Medlemsstaterna ska använda sina kontrollsystem och system för verkställande inom områdena klimat och miljö, folkhälsa, växthälsa, djurskydd, sociala villkor, anställningsvillkor samt tillämpliga arbetsnormer för att tillse att stödmottagarna uppfyller kraven enligt artikel 62.1 i NRP-förordningen. Den föreslagna bestämmelsen avser befintliga kontrollsystem och system för verkställande enligt den sektoriella lagstiftningen. Det vill säga det nationella regelverk som redan gäller utanför stödsammanhang för verksamhetskrav (SMR) inklusive sociala villkor. Idag finns inget krav på att använda systemen enligt den sektoriella lagstiftningen, utan en överträdelse anses vara fastställd om/när den kommer till den behöriga kontrollmyndighetens kännedom. Detta sker i dagsläget genom att en annan myndighet frivilligt upplyser länsstyrelsen (den behöriga kontrollmyndigheten för grundvillkor) eller när den andra myndigheten är samma som den behöriga kontrollmyndigheten för grundvillkoren. Något sådant motsvarande krav finns inte idag för grundvillkoren, undantaget sociala grundvillkor. Istället är det valfritt för andra myndigheter (exempelvis kommunen) att skicka vidare information om överträdelser till länsstyrelsen. Det finns inte heller något krav på att en sådan underrättelse ska innehålla en bedömning av grundvillkorsöverträdelsens allvar, omfattning, varaktighet eller upprepning och avsiktlighet, undantaget sociala grundvillkor. Dessutom baseras beslut om grundvillkorsavdrag på kontrollresultat, det krävs alltså inte något verkställbart beslut för att en bristande efterlevnad ska anses vara fastställd. Kontrollresultaten kan inte anses utgöra verkställbara beslut på samma sätt som ett beslut som inte överklagats och vinner laga kraft eller en dom som vinner laga kraft.

Den föreslagna bestämmelsen innebär en förenkling genom att det totalt sett blir mindre omfattande kontroller på plats och färre avdrag för stödmottagarna. Det blir inte avdrag för alla överträdelser som upptäcks vid kontroll, utan endast för de som leder till någon typ av verkställbart beslut. Även för myndigheterna blir det en förenkling genom totalt sett mindre omfattande kontroller och avdragsärenden att hantera. Jordbruksverket är därför positiva till förslaget i artikel 62 NRP-förordningen. Ändringen medför dock ett annat tillvägagångssätt för handläggningen av dessa ärenden samt ställer högre krav på samordning mellan berörda myndigheter. Det kan också dra ut på tiden från att överträdelsen inträffade till att sanktionen verkställs, eftersom det kan dröja innan det verkställbara beslutet vinner laga kraft.

3.1.1.4 Kontrollfrekvens

NRP-förordningen saknar bestämmelser kring en minsta kontrollfrekvens, vilket skulle vara intressant för skyddsmetoderna. För grundvillkoren, både

verksamhetskraven och normerna, är den enligt dagens regelverk minst 1 procent.

3.1.2 Jordbruksverkets förslag

Jordbruksverket lämnar förslag på förändringar av kontrollsystemet för gårdsförvaltning som vi bedömer är möjliga inom det föreslagna ramregelverket i NRP-förordningen.

3.1.2.1 Fastställa kontrollfrekvens

Vi föreslår att NRP-förordningen eller vår svenska förordning fastställer en kontrollfrekvens för gårdsförvaltningen på 1 procent av de stödmottagare som har mer än 10 hektar. Detta bör vara en bindande nivå och inte innebära ett krav att höja kontrollfrekvensen när antalet konstaterade överträdelser ökar. Det blir resurseffektivt för myndigheterna. En stabil kontrollnivå underlättar planering av kontrollerna och fördelning av resurser, vilket i sin tur förbättrar kvaliteten på de kontroller som genomförs. Utan ett krav på automatisk höjning minskar den administrativa bördan både för stödmottagarna och för de myndigheter som utför kontrollerna. En möjlighet är att genomföra extra riktade kontroller. Om kontrollmyndigheten misstänker eller vet om att en stödmottagare har överträdelser kan myndigheten välja att göra en riktad kontroll utan att förändra den bindande nivån.

Kontrollfrekvensen gäller endast för skyddsmetoderna och inte verksamhetskraven som enligt NRP-förordningen föreslås kontrolleras genom de nationella kontrollmyndigheterna.

För- och nackdelar

En fördel med en fast nivå utan automatisk höjning är att vår erfarenhet visar att en högre kontrollfrekvens inte nödvändigtvis ger bättre efterlevnad av villkoren. En nackdel att inte ha fast nivå utan automatisk höjning är att en högre frekvens dessutom skulle innebära att fler stödmottagare får kontrollbesök. Detta strider mot målsättningen att begränsa kontroller till högst ett besök per stödmottagare och år. Ytterligare en nackdel är att det är resurskrävande att höja kontrollfrekvensen, både för Jordbruksverket som måste utföra frekvensberäkningar och för länsstyrelsen som ansvarar för genomförandet samt handläggning av kontrollerna. För att undvika ett otillräckligt underlag för kontrollfrekvensen bör kontrollfrekvensen inte vara under 1 procent. I den aktuella planperioden har få överträdelser lett till avdrag inom de områden som ingår i skyddsmetoderna. Detta innebär att skyddet för unionens ekonomiska intressen är tillgodosett även om förslaget genomförs.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår en fast kontrollfrekvens på 1 procent på stödmottagare som har mer än 10 hektar.

3.1.2.2 Ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar

Medlemsstaterna kan ersätta skyddsmetoderna med miljöersättningar om målen är likvärdiga. Stödsökande kan välja att söka miljöersättning på hela eller delar av sin mark. För att miljöersättningen ska motsvara skyddsmetoden behöver hela gården omfattas. Om lantbrukaren bara söker miljöersättning på en viss del av marken kommer de delar som inte ingår i miljöersättningen att omfattas av kontroll av skyddsmetoden.

För- och nackdelar

Det kan bli en förenkling för stödsökande och kontrollmyndigheten genom att kontrollen kan bli mindre omfattande. En svårighet som kan uppkomma är om stödsökande ändrar eller drar tillbaka sin ansökan sent under hösten, eller kraven för miljöersättningen inte efterlevs. Stödsökandes mark ska då ingå i populationen för urvalet av kontroller av skyddsmetoderna och ytterligare besök kan behövas göras sent under säsongen. Stödsökanden vet inte om kraven för miljöersättningen är uppfyllda förrän antingen en fältkontroll eller markuppföljning har genomförts. Det är tveksamt om fördelarna med att ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar överväger nackdelarna och att det därigenom skulle leda till någon förenkling för lantbrukarna. Det är svårt att ersätta skyddsmetoder med våra miljöersättningar. De troligaste alternativen för Sverige skulle vara att ersätta skyddsmetoden för miljömässigt känsliga permanenta gräsmarker på jordbruksområden i Natura 2000-områden med miljöersättningen till betesmarker och slåtterängar och att ersätta skyddsmetoden för vattendrag och grundvatten mot föroreningar och avrinning, inbegripet genom inrättande av buffertremsor längs vattendrag med miljöersättningen till skyddszoner längs vattenområden. Dessa två ersättningar fyller syftet med motsvarande skyddsmetod.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att inte ersätta skyddsmetoderna med miljöersättningar.

3.1.2.3 Ersätta grundvillkorskontrollen av verksamhetskraven med offentliga kontroller – verkställbart beslut

I artikel 62 i NRP-förordningen föreslås att ersätta gårdsförvaltningskontrollen av verksamhetskraven med offentliga kontroller. Endast de verkställbara beslut som fattas till följd av dessa kontroller kan ligga till grund för sanktion för överträdelser av SMR. Artikel 62 i NRP-förordningen definierar inte vad som är ett verkställbart beslut. Begreppet

används dock redan idag för sociala grundvillkor. Jordbruksverket föreslår att det för gårdsförvaltningen ska ha samma betydelse för övriga verksamhetskrav i tillämpliga delar. Ett verkställbart beslut kan vara ett myndighetsbeslut eller en dom från domstol som rör exempelvis sanktion eller betalningsförpliktelse. Det kan också vara där en överträdelse har fastställts i beslut, även om någon betalningsskyldighet inte följer av domen eller beslutet. Det väsentliga är att överträdelsen har konstaterats genom domen eller beslutet. Ett meddelande om kontrollresultat är inte att anses som ett verkställbart beslut. Domen eller beslutet ska ha vunnit lagakraft för att anses vara ett verkställbart beslut.[21]

Vi har kontaktat de sakkunniga för de olika verksamhetskraven som finns inom Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket för att få fram vilka som är kontroll- och tillsynsmyndighet och vilka verkställbara beslut som tas inom respektive grundvillkorsområde. Svaren finns i bilaga 4. För SMR 12–14 har vi utgått ifrån det som redan gäller idag för sociala grundvillkor.

För- och nackdelar

Det är lämpligt att definiera verkställbart beslut på samma sätt som för sociala grundvillkor idag. Eftersom beslutet ska ha vunnit laga kraft minskar risken att det ändras och att det behöver fattas ett nytt beslut om avdrag som konsekvens. Jordbruksverket ser inte några nackdelar med att använda denna definition även om de sociala villkoren i gårdsförvaltningen skulle utgå efter GJP 2028–2034 förhandlingarna.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att definiera verkställbara beslut enligt bilaga 4 som underlag för avdrag inom gårdsförvaltningen.

3.2 Sanktionssystemet

3.2.1 Analys av förordningsförslag

NRP-förordningen innehåller obligatoriska krav på sanktionssystemet för gårdsförvaltningen.

3.2.1.1 Undantag från sanktion

De stödmottagare som redovisar en stödberättigande areal som inte överstiger 10 hektar, undantas från sanktioner för överträdelser inom gårdsförvaltningen. Stödmottagarna är dock fortfarande skyldiga att följa villkoren för gårdsförvaltningen.

[21] Sid.111 Ds 2024:5 Sociala grundvillkor i den gemensamma jordbrukspolitiken.

3.2.1.2 Sanktionen ska härledas till stödmottagaren

Sanktion för bristande efterlevnad ska endast tillämpas om överträdelsen är resultatet av en handling eller försummelse som direkt kan härledas till stödmottagaren. Dessutom ska överträdelsen vara kopplad till stödmottagarens jordbruksaktivitet och/eller jordbruksföretag eller annan mark som stödmottagaren förvaltar. Överträdelser som rör skogsareal är undantaget sanktion om den inte är föremål för stödanspråk.

3.2.1.3 Sanktionen ska baseras på överträdelseåret

Sanktionen ska dras av på utbetalningen det år då överträdelsen upptäcktes men beräknas på beviljade utbetalningar det år då överträdelsen inträffade. När det inte är möjligt att bestämma vilket år överträdelsen inträffade ska sanktionen i stället beräknas på utbetalningen för det år då den upptäcktes.

3.2.1.4 Aktuella stöd och ersättningar

Sanktionen ska tillämpas på följande stöd och ersättningar som kan vara aktuella för Sverige:

- Gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd
- Kopplat inkomststöd
- Stöd till naturliga och andra områdesspecifika begränsningar
- Stöd till nackdelar på grund av vissa obligatoriska krav
- Miljö- och klimatåtgärder inom jordbruket
- Stöd till små jordbrukare (endast sociala villkor)

3.2.1.5 Bedömningskriterier och beräkning av sanktion

I beräkningen av sanktionen ska det tas hänsyn till överträdelsens allvar, omfattning, varaktighet, upprepning och avsiktlighet.

När det gäller sanktion för samma överträdelse inom skyddsåtgärderna (PP) och verksamhetskraven (SMR) förutom sociala villkoren, ska detta tas hänsyn till i beräkningen.

Utbetalningen som har minskats till följd av tillämpningen av sanktionen ska anses laglig och korrekt.

Sanktionen ska i allmänhet vara 3 procent och om det rör sig om avsiktlig överträdelse, minst 15 procent.

3.2.1.6 Övriga undantag från sanktion

Ingen sanktion ska tillämpas om överträdelsen beror på force majeure, exceptionella omständigheter eller order från offentlig myndighet.
Skillnaden mot idag är att nuvarande regelverk inte medger undantag från

sanktion vid exceptionella omständigheter för överträdelser av sociala grundvillkor.

3.2.1.7 Jämförelse med dagens regelverk för grundvillkor

I jämförelse med dagens regelverk för grundvillkor saknas helt bestämmelser i NRP-förordningen kring grava överträdelser samt nedsättning av sanktionen till 0 för obetydliga överträdelser. I övrigt skulle dagens sanktionsregelverk för grundvillkor rymmas inom det ramregelverk som föreslås inför GJP 2028.

3.2.2 Jordbruksverkets förslag

Erfarenheter från tidigare reform gällande grundvillkor visar att det är viktigt att flexibiliteten i NRP-förordningen bibehålls i den fortsatta processen.

Beräkningen av grundvillkorsanktioner är komplex då den innehåller ett stort antal moment att ta hänsyn till. Den drabbar dock få lantbrukare och vi har en tillämpning idag som kommissionen accepterar och som kan återanvändas. I stället för att lägga tyngdpunkten på att förändra sanktionssystemet för gårdsförvaltningen, bör vi prioritera arbete med ändamålsenliga stödvillkor och förebyggande åtgärder. Även om medlemsstaterna skulle få ett större eget ansvar att utforma regelverket själva vill vi ha möjligheten att välja att ha kvar det som det är. Alternativt utnyttjar vi möjligheten att endast göra ändringar som är enkla att genomföra med utgångspunkt från de ekonomiska ramar som vi kommer att ha att anpassa verksamheten till. Flexibilitet och frivillighet att kunna göra justeringar för förenkling är att föredra framför krav på en specifik utformning.

Jordbruksverket lämnar förslag på förändringar av kontrollsystemet för gårdsförvaltning som vi bedömer är möjliga inom det föreslagna ramregelverket i NRP-förordningen.

3.2.2.1 Ta bort grav överträdelse

I dagens sanktionssystem för grundvillkor ska kontrollanten bedöma om överträdelsen har grava konsekvenser för uppnående av målet med verksamhetskravet eller normen. Alternativt om överträdelsen utgör en risk för folk- och djurhälsa. På så sätt går det att maxa sanktionen utan hänsyn till bedömningen av överträdelsens allvar, omfattning och varaktighet. Detta krav ingår i ramregelverket för grundvillkor i EU-förordningen men medlemsstaterna får anpassa sanktionsskalan själva.

Sverige har fastställt att sanktionen ska vara 5 procent för grava förstagångsöverträdelser samt 15 procent vid upprepning. Sanktionen blir alltså alltid 5 eller 15 procent oberoende av det genomsnittliga

bedömningsvärdet för överträdelsens allvar, omfattning och varaktighet (så kallade bedömningskriterier).

För- och nackdelar

Utöver den ordagranna lydelsen av vad en grav överträdelse är enligt regelverket saknas det vägledning kring begreppets innebörd, vilket har försvårat tillämpningen. Det skulle visserligen kunna handla om en överträdelse där värderingen av något av bedömningskriterierna väger extra tungt. Det finns dock ingen statistik som visar att möjligheten att sätta grav överträdelse har fyllt någon sådan funktion. Dessutom innebär det ett extra moment för kontrollanten att ta hänsyn till och en ytterligare komponent i beräkningen av stödmottagarens totala grundvillkorssanktion. Risken för olika bedömningar och att det inte blir likabehandling av stödmottagarna ökar när grunderna för bedömningen är otydliga för länsstyrelsen.

Statistiken visar att i den mån grav överträdelse används i dagsläget påverkas den totala sanktionen för ett begränsat antal stödmottagare och i begränsad omfattning. För 2025 hade 36 av alla stödmottagare en eller flera grava överträdelser. Av dessa 36 var 3 stödmottagare undantagna sanktion på grund av att dom hade redovisat 10 ha eller mindre i sin ansökan.

2025 rörde det sig om 81 grava överträdelser där 47 av dem

- hade lett till minst 5 procent i sanktion ändå, baserat på överträdelsens allvar, omfattning, varaktighet, upprepning och avsiktlighet eller
- hade lett till en total sanktion på minst 5 procent ändå, baserat på andra överträdelsers allvar, omfattning, varaktighet, upprepning och avsiktlighet.

Resterande 34 grava överträdelser hade lett till 3 procent i sanktion baserat på överträdelsens allvar, omfattning och varaktighet. Ingen av dem hade dock lett till den lägsta sanktionsnivån som är 1 procent. Grav överträdelse hade betydelse för beräkningen av sanktionen för dessa 34 överträdelser, vilket är ett relativt litet antal överträdelser. Här är det viktigare att bedöma avsiktligheten för riktigt allvarliga överträdelser där sanktionen kan bli 15–100 procent, än att fokusera på grava överträdelser för att höja från 3 till 5 procent.

Ramregelverket i artikel 62 i NRP-förordningen ställer krav på att man i beräkningen av sanktionen ska ta hänsyn till överträdelsens allvar, omfattning, varaktighet, upprepning och avsiktlighet. Detta är samma bedömningskriterier som ramregelverket ställer krav på i innevarande GJP. Grav överträdelse tillkom i förhandlingsarbetet på initiativ av Europaparlamentet, men föreslogs inte ursprungligen av EU-

kommissionen. Att grav överträdelse inte längre föreslås vara en del av de uppräknade bedömningskriterierna, talar för att EU-kommissionen utgår ifrån att övriga bedömningskriterier redan utgör tillräckligt underlag för beräkningen av sanktionen. Sanktionen kan fortfarande vara effektiv, proportionerlig och ha en avskräckande effekt, vilket säkerställer skyddet av unionens finansiella intressen.

Jordbruksverkets rekommendation

Sammantaget ser Jordbruksverket en möjlighet att förenkla sanktionssystemet för både stödmottagare och myndigheter genom att stryka grav överträdelse inför GJP2028.

3.2.2.2 Nedsättning av sanktionen till 0 vid obetydlig överträdelse

I dagens sanktionssystem för grundvillkor ska kontrollanten bedöma om överträdelsen har obetydliga konsekvenser för uppnående av målet med verksamhetskravet eller normen. Om överträdelsen bedöms som obetydlig ska länsstyrelsen meddela stödmottagaren om den obetydliga överträdelsen. Meddelandet ska innehålla information om eventuella avhjälpande åtgärder som stödmottagaren ska vidta samt allmän information om rådgivningssystemet. Är alla förutsättningar uppfyllda sätts sanktionen ned till 0. Denna möjlighet saknas i ramregelverket för gårdsförvaltningen i artikel 62 i förslaget i NRP-förordningen. Eftersom det föreslås ett bemyndigande för kommissionen att anta delegerade akter gällande tillämpningen och beräkningen av sanktionen, är det möjligt att detta kommer regleras där. Risken är dock att det inte gör det eftersom ett sådant manöverutrymme inte tydligt medges av det föreslagna ramregelverket. Kommissionen saknar i så fall bemyndigande att reglera ett sådant undantag från sanktion. I vilket fall gör Jordbruksverket bedömningen att medlemsstaterna själva inte kan tillämpa ett undantag från sanktionsreglerna i art. 62 NRP-förordningen utan uttryckligt stöd i vare sig grundförordning eller kommissionsförordning.

För- och nackdelar

Jordbruksverkets bedömning är att möjligheten att sätta ned sanktionen till 0 är ett viktigt verktyg. Rätt använt på välmotiverade grunder kan det medverka till att förebygga fortsatta överträdelser hos den stödmottagare det gäller. Dessutom kan stödmottagaren slippa sanktion i de fall överträdelsen endast har inneburit obetydliga konsekvenser.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att behålla möjligheten att sätta ned sanktionen till 0 vid obetydlig överträdelse. Frågan drivs av både Sverige och andra medlemsstater i GJP28-förhandlingarna.

3.2.2.3 Uteslutning från stöd vid överträdelse av extrem avsiktlighet

I dagens grundvillkorssystem fastställs att stödmottagare ska uteslutas helt från stöd både kontrollåret samt följande kalenderår, om överträdelsen är avsiktlig och av extrem karaktär. Detta är inget krav som ställs i ramregelverket på EU-nivå, varken för dagens grundvillkor eller i artikel 62 i NRP-förordningen.

För- och nackdelar

Vi har inte fått någon kritik i revisionssammanhang i innevarande GJP kring att vi har den här bestämmelsen som är mer långtgående än vad ramregelverket i EU-förordningen kräver som miniminivå. Fördelen med en sådan bestämmelse är att den medger en möjlighet att sätta ett avdrag som står i proportion till överträdelsen även i väldigt allvarliga fall. Vi ser ingen egentlig nackdel med en sådan bestämmelse såsom exempelvis någon risk att den överanvänds. I dagsläget används den restriktivt av länsstyrelsen, men är ett sätt att skydda unionens finansiella intressen i fall där det verkligen är motiverat och nödvändigt.

Jordbruksverkets rekommendation

Eftersom sanktionen bör stå i proportion till hur allvarlig en överträdelse är, föreslår Jordbruksverket att man även fortsättningsvis ska kunna besluta om total uteslutning från samtliga stöd under det påföljande kalenderåret.

3.2.2.4 Förhöjd sanktion vid upprepning mellan programperioder

För bedömningen av om en grundvillkorsöverträdelse utgör en upprepning eller inte tas hänsyn till eventuella överträdelser av tvärvillkor från förra programperioden. Detta regleras på EU-nivå och innebär att om samma överträdelse konstateras igen så ska detta betraktas som en upprepning med förhöjd sanktion, även om den förra överträdelsen konstaterades för tvärvillkor. Motsvarande bestämmelse saknas i artikel 62 i NRP-förordningen för gårdsförvaltningen i förhållande till grundvillkoren.

För- och nackdelar

Det bör visserligen finnas utrymme att starta om från början i GJP 2028–2034 och bortse från eventuella överträdelser av grundvillkoren. Vi bedömer dock att förenklingspotentialen är ganska liten eller obefintlig för både myndighet och stödmottagare. Oavsett om upprepningen ska påverka beräkningen av sanktionen eller inte krävs liknande IT-utvecklingsinsats för att hantera antingen det ena eller det andra alternativet. För stödmottagaren skulle en ändring visserligen kunna leda till lägre sanktion, men i sak avvika från de principer kring upprepning som normalt sett gäller, vilket inte innebär någon förenkling. En ändring kan möjligen även öka

risken för bedrägeri för stödmottagaren som eventuellt är medvetna om att en upprepning inte behöver leda till förhöjd sanktion just 2028.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att behålla regelverket kring upprepning över programperiodsskiftet.

3.2.2.5 Ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar

Att ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar leder till dubbla spår i sanktionssystemet för gårdsförvaltningen. Om stödmottagaren söker miljöersättning endast på en del av marken och har överträdelser för att man inte uppfyller villkoren i miljöersättningen så kan det bli villkorsavdrag på miljöersättningen. Men om samma överträdelse konstateras på någon annan del av marken, som det inte söks miljöersättning på, kan det leda till gårdsförvaltningssanktion på övriga stöd och ersättningar. På så sätt ger samma typ av överträdelse olika påföljd. Ett alternativ skulle kunna vara att om man inte uppfyller villkoren i miljöersättningen räknas det som en överträdelse av skyddsmetoden med eventuell gårdsförvaltningssanktion som följd. Detta skulle kunna uppfattas som mer rättvist eftersom beräkningen av gårdsförvaltningssanktionen baseras på andelen mark med överträdelse i förhållande till stödmottagarens totala areal. Det totala beloppet som stödmottagaren förlorar blir dock sannolikt högre eftersom gårdsförvaltningssanktionen blir ett procentuellt avdrag på samtliga stöd och ersättningar. Dessutom kommer inte stödmottagaren att veta vilken sanktion som ska tillämpas förrän efter antingen fältkontroll eller markuppföljning.

För- och nackdelar

I handläggningen krävs det alltså att dubbla spår ska kunna hanteras, det vill säga både för skyddsmetod och gårdsförvaltning, för varje stödmottagare som söker miljöersättning endast på en del av marken. Utöver detta behöver det vara möjligt att parallellt hantera överträdelser för stödmottagare som inte söker miljöersättningen och för stödmottagare som söker miljöersättningen. På grund av komplexiteten är det tveksamt om fördelarna med att ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar överväger nackdelarna och att det därigenom leder till någon förenkling för stödmottagarna. Detta på grund av de oklarheter och svårigheter som uppstår på grund av att det är väldigt få stödsökande som söker ersättning för all mark som omfattas av skyddsmetoden, sena tillbakadragande av stödansökan och otydlighet gentemot stödsökande.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket rekommenderar att inte utnyttja möjligheten att ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar.

4 Övriga förslag

I detta kapitel presenteras förslag på förändringar som inte kommer från kommissionens förslag till NRP-förordning, men som Jordbruksverket bedömer är relevanta att lyfta och har påverkan på kontroll- och sanktionssystemet.

4.1 The European land monitoring system

I kommissionens förslag till NRP-förordning fanns det med ett förslag om ”The European land monitoring system” (ELMS) i artikel 70.6–7. Kommissionen har strukit förslaget från NRP-förordningen och flyttat det till artikel 20 l i CAP-förordningen. ELMS handlar om att regelverket ställer nya krav på att medlemsstaten ska förse jordbrukare med information för att bland annat stödja en hållbar förvaltning av deras jordbruksföretag.

Vår bedömning är att vi i nuläget uppfyller minimikraven för ELMS genom att ha den första byggstenen på plats som är IAKS. Kommissionens inriktning är att det är upp till varje medlemsland att sätta ambitionsnivån för att införa mer än IAKS och själva bestämma i vilken takt det ska ske.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att vi ska ta fram strategiska ståndpunkter för implementering av ELMS. I och med att vi uppfyller minimikraven, kan ståndpunkter tas fram efter införandet av den nya planperioden.

4.2 Industrihampa

Odlingen av industrihampa i Sverige har ökat markant under de senaste åren. Mellan 2005 och 2020 var förändringarna relativt små, men därefter har utvecklingen accelererat. Som framgår av tabell 1 har den areal som ansöks om stöd för ökat från 160 hektar år 2020 till drygt 2 500 hektar år 2026. Det motsvarar en genomsnittlig årlig ökning på cirka 69 procent. Den kraftiga ökningen har medfört att kostnaderna för kontroll och analys av hampodlingar utgör en allt större belastning för stödmyndigheternas kontrollverksamhet.

Tabell 1. Sammanställning av testresultat från hampakontroller genomförda mellan år 2020–2026.
*** 1 jan 2023 höjdes gränsvärdet från 0,2% till 0,3%.**

År	Ansökt areal i SAMi som fördelas till stöd (ha)	Antal THC-provtagningar i Sverige	Antal THC-resultat över gränsvärdet 0,3%*
2026	2513,82	-	-
2025	1743,63	46	0
2024	896,24	33	0
2023	291,32	31	0
2022	217,64	24	0
2021	208,96	17	0
2020	160,47	29	0

Inför nästa planperiod 2028–2034 ser vi ett behov av att se över kontrollfrekvensen i svensk förordning, som är satt till 30 procent[22], och även provtagningsmetoden som regeras i EU:s nuvarande delegerade förordning (EU) 2022/126[23]. Enligt nuvarande EU-regelverk är det möjligt att ha en lägre kontrollfrekvens men inte lägre än 15 procent av de arealer som deklarerats för produktion av hampa.

Utfallet av de kontroller som har genomförts mellan åren 2020–2026 visar att inget av proverna har överskridit gränsvärdet på 0,3 procent eller 0,2 procent gällande THC-halten. Mot denna bakgrund bedömer vi att risken för att odla sorter med högre THC-halt än den tillåtna är mycket låg.

Gällande provtagningsmetod föreslår vi att ett lägre antal prov per lantbrukare ska vara tillräckligt under förutsättning att samma utsäde har använts och godkänts för all odling inom ett geografiskt närliggande område. Ett sådant tillvägagångssätt skulle minska antalet prover och därmed kostnaderna för analys och kontroll. Enligt dagens regelverk ska 50 prover tas per skifte och alla skiften ska kontrolleras. Förslaget skulle även innebära en förenkling för lantbrukarna, eftersom kontrollen på plats blir mindre omfattande, mer effektiv och mindre tidskrävande.

Jordbruksverket bedömer att det är en låg risk för skyddet av unionens ekonomiska intressen då förslaget baseras på en dokumenterad låg risknivå och syftar till att anpassa kontrollerna till faktiska utfall och gällande möjligheter enligt EU-regelverket.

[22] 11 kap. 13 § förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

[23] Kommissionens delegerade förordning (EU) 2022/126 av den 7 december 2021 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 med ytterligare krav för vissa interventionstyper som anges av medlemsstaterna i deras strategiska GJP-planer för perioden 2023–2027 enligt den förordningen samt om andelen för norm 1 för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden (GAEC).

För- och nackdelar

Fördelarna med att sänka kontrollfrekvensen är att kostnaderna för stödadministrationen (kontrollverksamheten) blir lägre. Likaså bidrar en ändrad provtagningsmetod med färre THC-prov till en lägre kostnad för stödadministrationen (analyskostnader). Genom att genomföra färre provtagningar hos lantbrukarna uppnås även en förenklad kontrollprocess med kortare besök. Det innebär sammanfattningsvis en minskad administrativ börda för såväl myndigheter som stödmottagare. Resurserna för kontroller kan därigenom omfördelas för att styras till områden med högre risk. Med hänsyn till den mycket låga risk som har framkommit hittills i hampakontrollerna blir det en mer proportionerlig hantering med förslaget.

En nackdel med förslaget är att en lägre kontrollfrekvens kan innebära att oegentligheter eller fel upptäcks i ett senare skede. Detta kan i sin tur bland annat leda till att avvikande THC-halter i enskilda odlingar inte fångas upp. En minskad kontrollfrekvens kan uppfattas som att kontrollsystemets förebyggande effekt försvagas. Effekten kan bli att stödmottagare i större utsträckning inte tar hänsyn till de gränsvärden som är tillåtna. Om riskbilden vid hampodling av olika omständigheter skulle förändras utan att det uppmärksammas och omhändertas kan den föreslagna kontrollnivån vara för låg. Det finns även en viss risk för finansiella korrigeringar om kommissionen skulle bedöma att kontrollnivån inte är tillräckligt väl motiverad.

Jordbruksverkets rekommendation

Jordbruksverket föreslår att kontrollfrekvensen för hampakontroller sänks i svensk förordning. Jordbruksverket föreslår även att frågan om en förenklad provtagningsmetoden lyfts i kommande diskussioner om ändringar av delegerade akter på EU-nivå.

Bilaga 1. Utformning av sanktions- och avdragskalor

Dagens sanktions och avdragssystem

I nuvarande programperiod har Sverige valt att fortsätta att använda det kontroll-och sanktionssystem som reglerades på EU-nivå innan 2023. Systemet är därmed välbeprövat och godkänt av kommissionen.

I samband med strategisk plan år 2023 infördes dels nya ettåriga direktstöd, dels arealövervakning. För att nya omständigheter och förutsättningar bättre ska kunna fungera behöver vi utveckla och förenkla sanktionssystemet.

I dagens system kan lantbrukare främst få två typer av avdrag vid konstaterade fel: sanktion och avdrag för villkorsfel. Sanktioner regleras i den svenska förordningen och det finns tre sanktionsskalor: en för direktstöd (inklusive kompensationsstöd), en för miljöersättningar och en för djurbaserade stöd.[24] Avdrag för villkorsfel regleras i föreskrifterna och det finns idag fjorton stödspecifika avdragsskalor.[25]

Utöver ovanstående regleras stödspecifika sanktioner (stödmottagaren har lämnat oriktiga uppgifter i sin ansökan om stöd till unga jordbrukare[26]) och övriga administrativa avdrag (avdrag för odeklarerad areal[27]) i den svenska förordningen.

[24] 12 kap. 6–16 §§ förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

[25] 2 kap. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:28) om miljöersättningar, djurvälfärdsersättningar och kompensationsstöd och 4 kap. i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:29) om direktstöd och grundvillkor.

[26] 12 kap. 18 § förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

[27] 12 kap. 21 § förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Figur 6. Bilden visar dagens sanktions- och avdragsskalor.

För att förenkla sanktionssystemet för stödmottagare och myndigheter är Jordbruksverkets bedömning att vi bör fokusera på förebyggande åtgärder som bidrar till att lantbrukarna förstår vilka fel som riskerar att leda till vilka avdrag. När det blir tydligare kan lantbrukarna undvika fel som ger avdrag i större utsträckning.

När sanktionssystemet inte detaljregleras i EU-förordningarna finns det i större utsträckning möjlighet för medlemsstaterna att anpassa och ändra strukturen. Eftersom Jordbruksverket i kommande programperiod, i den mån det är möjligt och lämpligt, ska arbeta för att harmonisera kontroller och sanktioner mellan de stöd som Jordbruksverket ansvarar för, ser vi att en potentiell väg skulle kunna vara att likrikta sanktions- och avdragsskalorna mer inom jordbrukarstöden.

De tre vägvalen på utformning av sanktionssystemet gör det möjligt att välja olika omfattande ändringar jämfört med dagens sanktions- och avdragsskalor. För att anpassa systemet till de nya EU-reglerna, minska omfattningen av fel och förenkla för stödmottagare och stödmyndigheter, ser vi att det är lämpligt att göra en förflyttning mot att förebygga för att undvika fel och minska antalet olika sätt att göra avdrag.

A. Likriktade sanktionsskalor

För att likrikta sanktionerna, minska risk för inkonsekvens och minska administrationen föreslår vi två sanktionsskalor med samma principer, i stället för dagens tre skalor. En för minskning av samtliga arealbaserade stöd och en motsvarande för djurbaserade stöd.

Då GJP övergår till att bli en plan med en budget som i huvudsak styrs av ett gemensamt regelverk är det lämpligt att likrikta sanktionsskalorna för de

stöd som tidigare funnits i olika pelare. Därför är vårt förslag att använda dagens sanktionsskala för direktstöden som utgångspunkt.

Även om gränsvärdena enligt dagens sanktionsskala (skillnaden mellan den areal som stöd har sökts för och arealen i en grupp är mer än 2 hektar eller större än 5 procent) lämnas oförändrade och används för alla arealbaserade stöd innebär förslaget att sanktionerna blir mindre omfattande för de lantbrukare som söker miljöersättningar jämfört med idag.

Tabellen nedan visar hur sanktionen för miljöersättningar skulle ändras om den beräknas som för direktstöden, utan att något i övrigt ändras. Idag ingår nivåerna 3–4 i sanktionsberäkningen.[28] Förslaget innebär att dessa tas bort.

Tabell 2. Sanktionsskala för miljöersättningar enligt förslaget

Sanktionsskala jämförelse		
Nivå 1	Skillnad <2 ha eller <5%	Utbetalt för godkänd areal
Nivå 2	Skillnad >2 ha eller >5 %	Minskas 1,5 gånger felet
Nivå 3		Om inte hela beloppet kan dras av, avdrag på framtida utbetalning för resterande del.
~~Nivå 3~~	~~>20%~~	~~Avslag~~
~~Nivå 4~~	~~>50%~~	~~AFU för det belopp som motsvarar skillnaden mellan ansökt areal och godkänd areal.~~

Förslaget innebär inte några omfattande ändringar av sanktionsskalorna. Det behövs emellertid ett relativt stort arbete med förändringar av avdragsskalorna för villkorsfel också för att uppnå ytterligare förenklingar för stödmottagare och stödmyndigheter.

B. Delvis likriktad sanktions- och avdragsskala

Det här förslaget innebär mer omfattande ändringar i förhållande till dagens sanktionssystem. Vi föreslår två likriktade skalor för sanktion, en för inkomststöd (gårdsstöd) och en för kopplade djurstöd (nötkreatursstöd). I grunden infaller sanktion för samma omständigheter som i dagens system, det vill säga när mark inte är jordbruksmark och när djur inte är fastställda. Skillnaden består i att sanktion inte beräknas för lika många stöd som idag.

[28] 12 kap. 8–9 §§ förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Artikel 35.1 a, b, g och j,[29] föreskriver om stöd som medlemsländerna *ska* införa, såsom grundläggande inkomststöd för hållbarhet (gårdsstöd) och kopplat inkomststöd (idag finns nötkreatursstöd). Medan artikel 35.1 f föreskriver om vilka stöd som medlemsstaterna *kan* införa, såsom dagens miljöersättningar, ettåriga miljö- och klimatersättningar, djurvälfärdsersättningar samt kompensationsstöd enligt artikel 35.1 d.

Gårdsstödet utgör en grundnivå i och med att det är ett grundläggande inkomststöd som alla kan få om de bedriver jordbruksverksamhet och uppfyller kriterierna för vad som är godkänd jordbruksmark. Stödet innehåller inga villkor för skötsel, förutom aktivitetskravet (att man har odlat, låtit beta, putsat, slagit av eller jordbearbetat). Motsvarande för nötkreatursstödet är att djuren är fastställda (att de är korrekt märkta, journalförda och rapporterade till centrala nötkreatursregistret).

Då systemet med arealövervakning tillåter lantbrukarna att ändra och dra tillbaka sina stödansökningar inom en viss tidsfrist[30], ser vi inte att sanktionernas avskräckande effekt är lika nödvändig. Vi ser därför att det skulle vara möjligt att sanktionen differentieras så att bristande uppfyllelse av grundnivån leder till en mer ingripande påföljd när man inte ändrar eller drar tillbaka sin stödansökan.

Genom denna konstruktion löser vi också ett problem som har framförts som har att göra med att vi ger sanktion för samma mark i flera stöd när det gäller bedömningen av jordbruksmark. Det beror i grunden på att stöden har finansierats av två fonder. Från och med programperiod 2028 blir det en gemensam fond. Vi bedömer därför att behovet att ge sanktion för samma areal/mark i flera stöd inte längre finns kvar.

Ett mer harmoniserat regelverk kring avdrag och sanktioner inom jordbrukarstöden gör det mer förutsägbart för lantbrukaren som söker flera olika stöd. Det blir även på sikt enklare för myndigheterna att administrera och följa upp om vi övergår till färre skalor.

Djurstöden kan behöva ytterligare utredning eftersom det inte finns samma tydliga koppling som för inkomststödet mellan exempelvis skötselvillkoren för djuren och det faktum att man har djur. Även delar av vissa arealbaserade stöd om inte berättigar till inkomststöd kan behöva ytterligare utredning. Om utredningen visar att allt inte kan hanteras enligt förslaget finns det två möjliga alternativa lösningar.

[29] NRP-förordningen.

[30] Enligt artikel 7 Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2022/1173 av den 31 maj 2022 om regler för tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2116 vad gäller det integrerade administrations- och kontrollsystemet i den gemensamma jordbrukspolitiken.

B.1: En möjlig lösning är att tillämpa sanktion för de kopplade djurstöden och införa en del i avdragsskalan som hanterar motsvarande fel för djurarter som inte ingår i kopplade stöd. Den här principen kan även användas för motsvarande problem inom arealstöden.

B.2: En annan lösning kan vara att fortsätta hantera djurstöden som idag med uppdelning i sanktion för djurfel och avdrag för villkorsfel.

Det innebär att utöver respektive sanktionsskala för gårdsstöd och kopplade djurstöd utformar vi två likriktade avdragsskalor för villkorsfel. Där en skala motsvarar arealstöd och en motsvarar djurstöd. Dessa kan konstrueras på olika sätt men utgår ifrån förslagen i avsnitt 2.2.2.2.1 Förslag på ytterligare ändringar i sanktionssystemet.

C. Helt harmoniserade avdragsskalor

Förslaget innebär att vi har två avdragsskalor, en för arealbaserade stöd och en för djurbaserade stöd oavsett typ av fel. Vilket Jordbruksverket även tidigare har sett som en möjlighet i samband med en ny planperiod. Utgångspunkten skulle vara ”ett fel är ett fel” och innebär att arealfel/djurfel och villkorsfel hanteras enligt samma avdragsskala. Skalan bör liksom i övriga vägval vara progressiv, vilket är i enlighet med kraven på proportionerliga sanktioner.

Ett mer harmoniserat regelverk kring avdrag och sanktioner inom jordbrukarstöden gör det mer förutsägbart för lantbrukaren som söker flera olika stöd. Det blir även på sikt enklare för myndigheten att administrera och följa upp om vi övergår till färre skalor.

Det blir med stor sannolikhet ett omfattande arbete att komma fram till en lämplig och proportionerlig indelning av skalorna då dessa ska hantera både olika typer av fel och smidigt sammanföra dagens gränsnivåer för olika avdrag. Beroende på hur motsvarigheten till dagens inkomststöd utformas (gårdsstöd, stöd till unga, småbrukare och kopplade djurstöd) i kombination med kompensationsstöd och miljö/klimatstöd, kan det bli komplexa avdragsskalor med detta förslag. Vi kommer till exempel fortsättningsvis ha ersättningar som söks enligt arealer som myndigheten fastställer. Även hantering av upprepning och uteslutning från stöd kommande år ska ingå om det blir aktuellt. Komplexiteten i arbetet ligger i detta förslag inte i huvudsak i IT-delarna.

Var sanktioner och avdrag ska regleras är en fråga som behöver utredas. i Idag regleras sanktioner i den svenska förordningen och avdragsskalorna för villkorsfel finns i föreskrifterna som Jordbruksverket beslutar. Det kommer också krävas bedömningsvägledningar i form av rutiner inom flera av stöden, utöver viktningsskalor för exempelvis fel i villkor som är dokumentbaserade.

Bilaga 2. Tabell med förslag för jordbrukarstöden

Tabellerna nedan visar en sammanställning av samtliga förslag på förändringar gällande kontroll- och sanktionssystemet. Tabell 3 innehåller förslag på förändringar utifrån kommissionens förslag till NRP-förordning. Tabell 4 innehåller förslag på förändringar i svensk förordning och föreskrift. Bedömningen av att införa förslag är gjorda i jämförelse med att inte införa förslagen. Den är också gjord i förhållande till hur dagens system ser ut.

Under rubriken **Risk** anges om Jordbruksverket bedömer att förslaget medför risk för eventuella finansiella korrigeringar samt om Jordbruksverket bedömer att det finns en risk att kommissionens förordningsförslag ändras under kommande förhandlingsarbete.

Tabell 3. Sammanställning av förslag på förändringar utifrån kommissionens förslag till NRP-förordning.

Införa förslag	Förenkling stödmottagare	Förenkling myndighet	Påverkan IT-kostnad	Risk	Jordbruksverkets rekommendation
Ta fram metod på hur riskbaserade administrativa kontroller ska tillämpas	Ja, på sikt minska den administrativ bördan när metoden införs.	Ja, på sikt minska den administrativ bördan när metoden införs.	Utreds i samband med att metoden tas fram.	Ej aktuellt i nuläget, då vi föreslår att ta fram en metod.	Ta fram en metod.
Ta fram ståndpunkter för införandet av ett jordbruksövervakningssystem	Ja, på sikt minska den administrativa bördan och kontroller på plats.	Ja, på sikt minska den administrativa bördan och kostnaden och förbättra efterlevnaden av stödvillkor.	Beroende på ambitionsnivå. Kommer krävas investeringar.	Ej aktuellt i nuläget, då vi föreslår att ta fram ståndpunkter.	Ta fram ståndpunkter.
Utformning av sanktions- och avdragsskalor [31]	A. Till viss del. **B. Ja, till större del.**	A. Till viss del. **B. Ja, till större del.** C. Nej till GJP 2028–2034, men ja på längre sikt.	A. Låg **B. Mellan** C. Hög	A. Låg risk **B. Låg risk**	Utforma sanktions- och avdragsskalor enligt vägval B.

[31] Se beskrivning av de olika vägvalen gällande sanktions- och avdragsskalor under avsnitt 2.2.2.2.

	C. Nej till GJP 2028 - 2034, men ja på längre sikt.			C. Högre risk till GJP 2028–2034 men låg på sikt	

Tabell 4. Sammanställning av förslag på ytterligare ändringar i sanktionssystemet.

Införa förslag	Förenkling stödmottagare	Förenkling myndighet	Påverkan IT-kostnad	Risk	Jordbruksverkets rekommendation
Likriktade avdrag för villkorsfel	Ja, det blir tydligt vad som gäller när fel finns kvar i ansökan.	Ja.	Beror på slutlig utformning av stöd och regelverk.	Ingen eller obetydlig risk.	Genomför.
Storlek på felet avgör avdraget	Ja, blir tydligare vad avdragen sker för.	Neutral, handläggning. Ja, förvaltning.	Beror på slutlig utformning av stöd och regelverk.	Ingen eller obetydlig risk.	Genomför.
Odeklarerad areal	Ja, förenkling av systemet som helhet.	Ja, om det tas bort, minskad administration. Neutral, om hanteringen ändras och flyttas.	Liten.	Ingen eller obetydlig risk. En viss risk kan bestå i att kommissionen anser att det är den vedertagna lösningen trots att den inte är reglerad.	Genomför.
Beräkna sanktion och avdrag mot ansökta uppgifter	Ja, det blir enklare att ta till sig beräkningen.	Ja, det blir enklare att förklara och informera.	Mellan.	Ingen eller obetydlig risk.	Genomför.
Tolerans vid avdrag	Ja, kan upplevas som en förenkling om rädslan för att göra fel minskar.	Ja, kan minska när man slipper hantera små fel.	Liten.	Ingen eller obetydlig risk.	Genomför.

Uteslutning från ett stöd och avdrag vid upprepade fel	Ja, enklare att förstå och konsekvensen av fel blir tydligare.	Ja, förutsatt att avdragsskalorna likriktas och fel bedöms på ärendenivå.	Mellan.	Ingen eller obetydlig risk.	Genomför.
Införa tolerans vid avdrag för villkorsfel	Ja, kan upplevas som en förenkling om rädslan för att göra fel minskar.	Ja, kan minska när man slipper hantera små fel.	Liten.	Ingen eller obetydlig risk.	Genomför

Bilaga 3. Tabell med förslag för gårdsförvaltning

Tabellen nedan visar en sammanställning av samtliga förslag på förändringar gällande kontroll- och sanktionssystemet för gårdsförvaltning. Bedömningen av att införa förslaget är gjord i jämförelse med att inte införa förslaget. Den är inte gjord i förhållande till hur dagens system ser ut.

Under rubriken **Risk** anges om Jordbruksverket bedömer att förslaget medför risk för eventuella finansiella korrigeringar samt om Jordbruksverket bedömer att det finns en risk att kommissionens förordningsförslag ändras under kommande förhandlingsarbete.

Tabell 3. Sammanställning av förslag på förändringar utifrån kommissionens förslag till NRP-förordning.

Införa förslag	Förenkling stödmottagare	Förenkling myndighet	Påverkan IT-kostnad	Risk	Jordbruksverkets rekommendation
Fastställa kontrollfrekvens	Ja, innebär totalt sett färre kontrollbesök på plats.	Ja, minskad administration.	Ingen, varken utveckling eller löpande förvaltningskostnad.	Ingen eller obetydlig risk. Om det skulle tillkomma en minsta kontrollfrekvens under förhandlingsarbetet är det troligt att det blir max samma som idag.	Behålla 1 % kontrollfrekvens men ingen höjning vid en ökning av antalet överträdelser.

Ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar	Nej, får ersättning för att följa villkor med samma mål som en skyddsmetod.	Nej, totalt sett fler ersättningsärenden att handlägga och mer komplex hantering.	Hög, då det krävs parallella system och komplex hantering.	Ingen eller obetydlig risk. Enligt NRP-förordningen är det valfritt för medlemsstaten att använda den här möjligheten. Det har inte framkommit några önskemål från andra medlemsstater under förhandlingsarbetet att göra det obligatoriskt.	Inte ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar.
Ersätta grundvillkorskontrollen av verksamhetskraven med offentliga kontroller	Ja, innebär totalt sett mindre omfattande kontroller på plats och färre avdrag.	Ja, totalt sett mindre omfattande kontroller och färre avdragsärenden att handlägga.	Medel, för att kunna ta emot och registrera överträdelser från andra myndigheters verkställbara beslut.	Det finns en risk att förslaget påverkas av förhandlingsarbetet eftersom många medlemsstater förespråkar att metoden ska vara frivillig. Bedömningen av vad som anses vara ett verkställbart beslut bedöms inte vara förenad med någon risk.	Obligatoriskt att införa. Verkställbart beslut ska var dom eller beslut som vunnit lagakraft.
Ta bort grav överträdelse	Ja, större förståelse.	Ja, ett mindre moment för kontrollanten.	Liten-medel för att ta bort data och anpassa.	Ingen eller obetydlig risk. Vi känner inte till att någon medlemsstat har förespråkat att kunna använda grav överträdelse.	Inte behålla grav överträdelse som ett bedömningskriterium.
Nedsättning av sanktion till 0 vid obetydlig överträdelse	Ja, enklare att efterleva villkoren och vidta åtgärder.	Ja, möjlighet till mer flexibilitet kring avdragen.	Liten, oavsett införande eller inte.	Vi bedömer att risken kan påverkas av förhandlingsarbetet eftersom flera medlemsstater förespråkar att kunna använda den här möjligheten. De finns även ett förslag på införande av ett sådant undantag i ett av kompromissförslagen.	Behålla möjligheten att sätta ned avdraget till 0 vid obetydlig överträdelse.
Uteslutning från stöd vid överträdelse av extrem avsiktlighet	Ja, kontinuitet mellan programperioderna.	Nej, men det används inte särskilt ofta.	Liten för att ta bort data och anpassa.	Ingen eller obetydlig risk. Vi bedömer att införandet bör rymmas inom det föreslagna ramregelverket och syftar till att	Behålla möjlighet att utesluta från stöd vid extrem avsiktlighet.

				skydda unionens finansiella intressen.	
Förhöjd sanktion vid upprepning mellan programperioderna	Ja, kontinuitet mellan programperioderna.	Nej, men kräver heller ingen extra handläggning.	Liten, oavsett införande eller inte.	Ingen eller obetydlig risk. Vi bedömer att införandet bör rymmas inom det föreslagna ramregelverket och syftar till att skydda unionens finansiella intressen.	Behålla tillämpning av förhöjd sanktion vid upprepning mellan programperioderna.
Ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar	Nej, får ersättning för att följa villkor med samma mål som en skyddsmetod.	Nej, totalt sett fler ersättningsärenden att handlägga och mer komplex hantering.	Hög, då det krävs parallella system och komplex hantering.	Ingen eller obetydlig risk. Enligt NRP-förordningen är det valfritt för medlemsstaten att använda den här möjligheten. Det har inte framkommit några önskemål från andra medlemsstater under förhandlingsarbetet att göra det obligatoriskt.	Inte ersätta skyddsmetoder med miljöersättningar.

Bilaga 4. Sammanställning av kontroll- och tillsynsansvar för verksamhetskrav

Tabellen nedan visar vem som har kontroll- och tillsynsansvar inom verksamhetskraven och vilka verkställbara beslut som tas inom respektive gårdsförvaltningsområde.

Tabell 5. Sammanställning av kontroll- och tillsynsansvar för verksamhetskrav.

Verksamhetskrav	Kontroll- och tillsynsmyndighet, vilka verkställbara beslut samt kommentarer
SMR 1	Länsstyrelsen gällande området som gäller vatten. Kommuner/miljöförbund för området slam men även Länsstyrelsen för de större tillståndspliktiga verksamheterna. Verkställbara beslut är föreläggande, föreläggande med vite, miljösanktionsavgift och åtalsanmälan.
SMR 2	Kommuner/Miljöförbund och vissa fall Länsstyrelsen för de större tillståndspliktiga verksamheterna. Verkställbara beslut är föreläggande, miljösanktionsavgift och åtalsanmälan.
SMR 3–4	Länsstyrelsen och mark- och miljödomstol. Dock utövas ingen tillsyn över om hur hänsynsreglerna följs eller inte.
SMR 5 Livsmedel	Länsstyrelsen genom den offentliga livsmedelskontrollen. Verkställbara beslut är meddela föreläggande och förbud, förena föreläggande och förbud med vite, omhänderta en vara, låta destruera omhändertagna varor, sanktionsavgifter och åtalsanmälan.
SMR 5 Foder	Länsstyrelsen genom den offentliga livsmedelskontrollen. Verkställbara beslut är meddela föreläggande och förbud, förena föreläggande och förbud med vite, besluta om rättelse på foderföretagarens bekostnad, sanktionsavgifter och åtalsanmälan.
SMR 6	Länsstyrelsen gör den operativa kontrollen genom kontroll av Läkemedel på gård och journalföringen av läkemedel. Livsmedelsverket kontrollerar restsubstanser i livsmedel genom årlig provtagning på utvalda gårdar och tar några prover på djur per gård. Verkställbara beslut är föreläggande, föreläggande med vite, rättelse på den enskildes bekostnad och åtalsanmälan.
SMR 7	Kommuner/Miljöförbund och vissa fall Länsstyrelsen för de större tillståndspliktiga verksamheterna. Verkställbara beslut är föreläggande, miljösanktionsavgift och åtalsanmälan samt tillbakadragande av tillstånd för att använda växtskyddsmedel.
SMR 8	Kommuner/Miljöförbund och vissa fall Länsstyrelsen för de större tillståndspliktiga verksamheterna. Verkställbara beslut är föreläggande, miljösanktionsavgift och åtalsanmälan samt tillbakadragande av tillstånd för att använda växtskyddsmedel.
SMR 9–11	Länsstyrelserna genom de offentliga djurskyddskontrollerna. De verkställbara besluten är förelägganden som ålägger djurhållaren att göra något och förelägganden om förbud, förena föreläggande med vite, rättelse på enskilds bekostnad, omhändertagande, omedelbart omhändertagande, djurförbud och åtalsanmälan.
SMR 12	För sociala villkor som rör arbetsvillkor saknas behörig kontroll- och tillsynsmyndighet eftersom det är upp till arbetsmarknadens parter att själva bevaka sina intressen. Eventuella tvister löses parterna emellan, men parterna eller deras företrädare kan inte

	betraktas som myndigheter. Tas tvisten upp i tingsrätt eller i Arbetsdomstolen räknas domar från dessa domstolar som verkställbara beslut.
SMR 13–14	Arbetsmiljöverket är behörig kontroll- och tillsynsmyndighet för sociala villkor som gäller arbetsmiljö. Som verkställbara beslut räknas domar från allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar, stödmottagarens godkännande av Åklagarmyndighetens strafföreläggande avseende arbetsmiljöbrott eller företagsbot för sådant brott, stödmottagarens godkännande av Arbetsmiljöverkets föreläggande om sanktionsavgift samt Arbetsmiljöverkets beslut om rättelse.